

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 3
HÄFTE 18
1916

Oemotståndligt

vinner originalfabrikatet Salubrin allt mera erkännande och ökad förbrukning, emedan alla, som rätt använt det, finna det vara icke allenast giftfritt, utan ock det verk-sammaste och billigaste medel för en mångfald olika ändamål.

Bedöm uppfinningen icke efter obestyrkta och ohållbara antaganden, utan efter gjorda, kritiskt bedömda iakttagelser, grundade på vunneu erfarenhet.

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

Världsberömda symaskiner

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

SAISONNYHETER I
DRÄKTER & KAPPOR STÖRSTA URVAL.
BILLIGA PRISER.
29 SIGRID HANSÉN **53**
VÄSTERLANGGATAN. Drottninggatan

MARGARETA-MAGASINET

Rikstel. 76 39 BIRGER JARLSGATAN 6 Allm. tel. 280 04

Alltid å lager de sista nyheterna i färdiga BLUSAR o. KLÄDNINGAR.
Egen atelier för beställningar å såväl elegantare som enklare toaletter.

ANNA-LISA QUICK

f. d. mångårigt biträde hos Augusta Lundin

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG III

15 NOVEMBER 1916

HÄFTE 18

Nordiska kvinnokonferensen i Stockholm

10—11 november 1916.

Stilla och oostentativt som det höves såväl tidens som sakens allvar ha representanter för Skandinaviens — Danmarks, Finlands, Isländs, Norges och Sverges — kvinnor sammanträtt till möte i Stockholm under dagarna 10 och 11 november.

Ordet möte får dock icke tagas i den vidare betydelsen kongress med den däri inbegripna stora apparaten och stora samlingen av deltagare, utan man har genom benämningen "konferens" preciserat både sammankomstens omfattning och natur: ett kvinnornas rådslag, bestående av ett fåtal utskickade från Nordens mest representativa kvinnosaksföreningar.

Som mötesplats för konferensen hade man varit lycklig finna den bästa möjliga vad de lokalförhållandena beträffar, nämligen Järnkontorets sal vid Kungsträdgårdsgatan. Även de makter, som det ej står i den allra förträffligaste möteskommittés — och dit kan vår räknas — skön att bestämma över, visade sig gynnsamma, och det var vädrets. Hög luft, blå himmel, sol och torra

gator hälsade, som en kontrast till de näst föregående veckornas grävådersstämning och höstrusk, gästerna från grannländerna välkomna, och denna väderlycka blev bestående så gott som under hela mötestiden.

I den ovan nämnda lokalen samlades nu fredagen den 10 kl. 10 f. m. de utländska och inhemska mötesdeltagarna till en första sammankomst, vari likväl endast representanter för de inbjudande föreningarna och styrelseledamöter i resp. föreningar ägde deltaga. I enlighet med den föreslagna arbetsordningen, att det inbjudande landet självt skulle utse konferensens ordförande och sekreterare, intog fru Agda Montelius ordförandeplatsen; fru Anna Lamberg-Bruun fyllde funktionen som mötessekreterare. (Att tjänstgöra vid sidan av dessa funktionärer utsåg sedan mötet trenne vice ordföranden, fru Stampe-Feddersen, Danmark, fru Kjelsberg, Norge, och fröken Furuhjelm, Finland; till biträdande sekreterare valdes fröken Sigrid Ulrich och fru Ester Brisman.)

I sina hälsningsord till konferensen

redogjorde ordföranden i korta drag så väl för dennas förhistoria som för dess allmänna syfte. Fru Montelius yttrade:

“Efter avslutandet av den stora, utomordentligt vällyckade Nordiska kvinnokongress, som ägde rum i Köpenhamn sommaren 1914 för diskuterande av äktenskapslagstiftningen, som är aktuell i allas våra länder, framlades på ett enskilt möte ett förslag att åstadkomma någon stadigvarande sammanslutning mellan Nordens kvinnoorganisationer, varigenom dessa skulle kunna sättas i tillfälle att rådgöra med varandra, då lagstiftningsfrågor inom det område som berör kvinnor och barn sådant kräver.

Redan flera år tidigare hade ett möte varit samlat i Kristiania, och turen var således kommen till Stockholm, och det beslöts att man skulle söka ordna en mindre konferens här 1915, varvid den planerade organisationen skulle närmare behandlas.

Då 1915 kom, voro de rådande förhållandena av den art, att man ansåg bäst att uppskjuta mötet, i förhoppning att världsläget dock snart skulle förbättras.

Då månader och år nu gått utan att den vinande stormen och det förödande åskvädret synas vilja lugna avmåste man, trots detta, söka att åtminstone hålla vid liv tynande ideella plantor, som blott i solsken kunna rätt utveckla sig, och det syntes ej vara skäl att längre dröja med realiserandet av planen, ehuru mötet måste bli enkelt och försiggå utan större festligheter, då varken håg eller medel finnas för sådana.

På vår inbjudan ha nu, trots höstmörker och den genom den allmänna oron försvårade samfärdseln, delegerade kommit från Danmark, Norge, Finland, ja, ända från Island, för att delta i överläggningar om formen för det blivande samarbetet. Fredrika-Bremer-Förbundet, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt och Svenska Kvinnornas Nationalförbund, som utfärdad inbjudningen, tacka eder för att ni följt kallelsen och hälsa eder nu genom mig hjärtligt välkomna.

Vi äro blott en handfull kvinnor från länderna i Europas nordligaste hörn, som här mötas, och någon allmän betydelse har detta möte således ej direkt, men varje närmande mellan kvinnorna, så att de lära känna och förstå varandra, kan i mångt och mycket komma att påverka utvecklingen.

I dessa tider, då avund, vinningslystnad och maktbegär väpnat folk mot folk och kärlekens ande, som kristendomen vill föra in som världens behärskare och som vi hoppades skulle så småningom segra nationerna emellan, nu har måst vika för hatets ande, som med sina svarta vingar skuggar nästan hela Europa, under sådana tider är varje strävan efter ett vänligt internationellt samarbete som en solstråle i den förmörkade världen och ger hugnad åt hjärtan som vändas vid det mänskligheten ovärdiga skådespel som nu pågår.

Och vi Nordens kvinnor böra i sanning med lätthet kunna samarbeta, då vi hava så många beröringspunkter och stor inre likhet.

Denna märker man klarast, då vi mötas på främmande mark, t. ex. i Italien, till vars sol alla från vintermörkrets länder gärna dragas; där kännes det som vore vi alla landsmän. Man ser och märker då allenast de stora huvuddragen, som äro gemensamma och som skilja våra folk, som grupp, från alla andra folk, men de små olikheterna, som på nära håll falla i ögonen, försvinna alldeles. Där äro vi nordbor, det är nog.

Under de förhandlingar, som nu förestå, måste särdragen helt naturligt komma fram, ty genom dem skola vi lära av varandra, men vi skola, hoppas jag, alltjämt känna även nu, att i hjärtelaget äro vi lika.

Allt samarbete förutsätter, för att ett gott resultat skall nås, en viss eftergift från alla håll i avseende på oväsentligheter. Må vi alla göra dessa eftergifter med glatt och kärleksfullt sinne, så som vi skulle vilja att vid de stora världskonflikterna den ena nationen ginge den andra till mötes.

Vi glädja oss åt dessa dagars samvaro och åt vad vi skola få tillfälle att under den lära av våra kära stamförvanter

från Danmarks öppna, soliga, glada och vänliga land;

från Norges skrovliga fjäll med de djupa fjordarna och "vidderna" därovan, där endast tystnaden talar och där man är himlen nära;

från Finland, det sargade, sönderskurna—vattnens land—, rörande skönt och hjärtevinnande just därigenom; och

från Island, den förtrollade sagoön, med is och snö på ytan och eld i

djupet, ön som knappt synes oss verklig utan som en hägring över det nordliga havet.

Eder alla hälsa vi med trofast handslag.

Då dessa dagar äro förbi och vi åter måste skiljas, må vi då känna en förvissning, att inga missförstånd skola söndra våra sinnen utan grunden till ett fortfarande samförstånd vara orubb- ligt lagd.

Låt oss vilja det — och det blir så."

Programenligt skred man efter detta med den varmaste sympati mottagna hälsningstal till val av mötesfunktionärer, varvid utom de ovan nämnda utsågs en presskommitté bestående av fru Wägner, fröken Krey och fröken Thorstenson.

Vid upprop av föreningsrepresentanter hade mötet glädjen att såsom närvarande anteckna följande ombud: från Dansk Kvindesamfund och Danske Kvinders Nationalraad fru Astrid Stampe-Feddersen och fröken Hedvig Forchhammer; från Finlands Kvinnors Nationalförbund fröken Aini Nevander, Finsk Kvinnoförening fru Elin Holmberg, Kvinnoaksförbundet Unionen fröken Lucina Hagman; Svenska Kvinnoförbundet fröken Annie Furuhjelm och Suomalainen Naisliitto fröken Olga Oinola; från Islenska Kvenfjelag Cand. phil. fru Björg Blöndal och Islenska Kvenrjetindafjelag fru Briet Asmundson; från Norsk Kvindesagsforening fröken Fredrikke Mörck, Norske Kvinders Nationalraad fru Betzy Kjelsberg och Landskvindestemmeretsforeningen doktor Dagny Bang.

De svenska representerade föreningarna voro Svenska Kvinnornas Nationalförbund genom dess ordförande fru Eva Upmark; Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt genom fru Anna Wicksell och Fredrika-Bremer-Förbundet genom fröken Axianne Thorstenson.

Utom de här nämnda representanterna mötte ett flertal andra föreningsmedlemmar från våra grannländer. Bland dessa må nämnas danskorna fru Clara Tybjerg och fröken Thora Daugaard; doktor Arnesen från Norges samt finskorna fruarna Hedvig Gebhard och I. Stenwall samt fröken M. von Bonsdorff. Att de deltagande svenskorna voro i majoriteten är självskrivet.

Dryftande av stadgarna för en sammanlutning av Nordens kvinnor upptog sedan första mötesdagens förmiddag både före och efter frukostrasten. Från de respektive länderna förelågo olikastadgeförslag och debatten om dessa blev naturligen tämligen segsliten. Men på det ömsesidiga tillmötesgåendets väg enades man om en sammanjämkning.

När ordföranden, fröken Furuhjelm, med klubbslag förklarade diskussionen avslutad, kunde hon samtidigt fastslå att det första de skandinaviska kvinnornas gemensamhetsförbund bildats under namn av "Nordiska Kvinnoaksföreningars Samorganisation" med syfte att utgöra grundvalen för samarbete mellan nordens kvinnor i och för bevakande av gemensamma intressen i särskilt lagstiftningsfrågor rörande kvinnor och barn.

(Se de på annat ställe i tidskriften avtryckta stadgarna såsom de föreligga efter slutredigeringen).

Med konferensens beslut att på förslag

av fröken Signe Bergman avsända telegram om den Nordiska kvinnoaksföreningens bildande till världsförbunden Internationella kvinnoförbundets och Internationella kvinnorösträttsalliansens presidenter Lady Aberdeen och Mrs Chapman Catt avslutades första förmiddagens förhandlingar.

*

Det offentliga möte, som konferensen på aftonen samma dag ordnat i Läkarsällskapets stora sal med ämne "Kvinnorna och höjandet av det husliga arbetet", varvid dr Karolina Widerström fungerade som ordf., hade samlat en större publik än vad den långtifrån trånga lokalen bekvämligen kunde rymma. Skaror av åhörare måste vända åter utan att för dem kunnat beredas plats.

Ämnet är ju också ett av dagens mest brännande, då hushållsproblemet f. n. sysselsätter ett otal kvinnliga och väl även manliga hjärnor. Om de som väntat att i föredragen finna någon slags lösning på detta problem känt sig tillfredsställda må lämnas därhän, i alla händelser voro de redogörelser som avgåvos rörande de respektive ländernas arbete för höjande av den husliga ekonomin genom uppfostran och utbildning av högsta intresse. Så talade skolköksinspektrisen fröken Eline Hansen om förhållandena på detta område i Danmark; fru Ilmi Hallstén lämnade rapporter från Finland; fru Briet Asmundson från Island och fru Margarethe Christensen från Norge. Sista talarinnan var vår yrkesinspektris, fröken Kerstin Hesselgren, av vilkens korta men pregnant innehållsrika anförande framgick, att Sverige i fråga

om kvinnornas utbildning till praktiskt och husligt arbete genom skolkök, hushållningskurser, lanthushållsskolor o. s. v. varit föregångslandet och ekonomiskt offrat mest. Om ännu mycket återstod att göra, hade i alla fall principen om detta arbetes nationalekonomiska betydelse fastslagits, varföre man hade allt skäl hoppas på dess fortgående utveckling.

*

Andra dagens enskilda förhandlingar rörde sig om en av kvinnosakens i alla tider mest svårlösta frågor: löneproblemet. Även här har världskriget framkallat nya omvärderingar, nya företeelser och nya konflikter. Hur vaken man "ute i Europa" är för de närvarande missförhållandena och med vilken väl motiverad oro man ser en bekymmerfylld framtid tillmötes visas bl. a. av det från Frankrike genom M:me Gabrielle Duchêne utsända utproppet om "en internationell aktion för att söka genomdriva en av arbetarens kön oberoende avlöning".

Fröken Anna Kleman redogjorde för detta utpropp och i samband därmed för de kvinnliga arbetslönernas nedpressning, särskilt i Frankrike och England. I den följande diskussionen visade sig, att M:me Duchênes appell vunnit livlig anklang hos konferensens medlemmar. Mötet fattade även beslut att taga upp frågan på sammanslutningens arbetsprogram och att man skulle förbereda sig till en gemensam aktion genom att insamla statistiskt material rörande löneförhållandena på den kvinnliga arbetsmarknaden i samtliga nordiska länder.

Det halvenskilda diskussionsmötet

om "Värdesättningen av kvinnoarbetet", som på middagen hölls i K. F. U. K. under fru Kjelsbergs presidium, och även det för en välfylld sal, blev som en fortsättning av förmiddagens förhandlingar. Därvid förekommo inledande föredrag av seminarieadjunkten fröken Anna Sörensen, Sverge; fru Karen Grude-Koht, Norge; fabriksinspektris fru Julie Arenholt, Danmark; fru Björg Blöndal, Island, och fröken Annie Furuholm, Finland.

De tavlor som upprullades från de respektive länderna voro väl något skiftande i färgblandningen men i huvudkonturerna påfallande ensartade: konstaterande av en ökad procent i fråga om kvinnornas förvärvsmöjligheter men samtidigt målet om en värdesättning av kvinnoarbetet efter dess halt, icke efter könssynpunkt, lika avlägset. I ett tycktes man också vara ense: här hade kvinnorna ingen hjälp att vänta vare sig av stat och kommun, arbetsgivareförbund och löneredgeringskommissioner, vare sig av partikamrater eller politiska meningsfränder, nej, de måste taga sin sak i egna händer.*

*

Hittills hade, som också ordf. påpekat i sitt hälsningstal, arbete icke nöjen fyllt konferensprogrammet. Efter väl utförd värv ansåg man sig sista mötedagens kväll kunna avlägga arbetskostymen för festdräkten. Så möttes en talrik och representativ skara av de inbjudande föreningarnas medlemmar, däribland det manliga elementet icke helt

* Här har endast helt summariskt konferensföredragen omnämnts, då de tänkas skolas samlas och återgivas på annat sätt.

och hållet saknades, och gästerna från de nordiska länderna i Grand Hôtels vapensal till ett avslutningssamkväm.

Det blev en verklig fest, livlig stämning, tal och musik. — Då den senare sättes i samband med fru Alice Tegnér's namn behöver ej mer sägas. — I vackra, spirituella och högstämnda tal tolkades på de fem skandinaviska språken talarinnornas känslor och de förväntningar man fäst vid det nyss ingångna kvinnoförbundet, ord, vilka funno en klangfull och gripande avrundning i de olika nationalsånger, vilka unisont avsjöngos, anpassade efter varje talares nationalitet.

Av riksantikvarien Montelius upplästes under aftonens lopp flera till konferensen insända telegram Så från Danske Kvinders Nationalraad, från

Dansk Kvindesamfund samt från danskorna fru Jutta Bojsen-Möller och fröken Helene Berg.

Från Norge hade telegram ankommit från Kvindesagsforeningens styrelse undertecknat Randi Blehr samt från fruarna Karoline Skar, Margrethe Grundtwig. Gina Borchgrevink och Helga Helgesen.

Som slutomdöme om den kvinnokonferens vi nu ha bakom oss kan alltså sägas, att den börjat, fortgått och slutat i fridens tecken. Det har varit ett fredsmöte mitt under det kring oss rasande världskriget. De faktiska resultatet av sammanslutningen kunna visserligen ännu ej överblickas, men de goda auspicer, under vilka mötet hållits, låta oss med ljusa förhoppningar se framtiden an. L. D—N.

Ellen Key om kristendomen och kriget.

I.

Också vår kust blänker av ljuskastare, också vår strand har vågslag från Atlanten.

Men vi som inte kunna njuta av den dyra tidens jobbaglädje, antingen därför att vi platt ingenting ha att jobba med eller därför att vi icke äro så spekulativt lagda — vad se vi nu i kriget? Se vi någonting alls? Har icke dessa års historia för många blivit ett allt mera ogenomträngligt mörkgrått moln, där man icke ens orkar urskilja blix och dunder, emedan skådespelet varat alltför länge! Icke ens det mest "fängslande" skådespel kan fånga åskå-

darens intresse längre än till viss tid — som skådespel har världskriget väl förlorat attraktionskraften bland neutrala nyfikna, även om det fortfarande bjudes på behörigt avstånd på biograferna. Men vi ana pinsamt, att rama allvaret är oss nära.

Det fordras mod — nu mera än anno 1914 — att säga något om kriget. Hur mycket av det som sagts är inte obehövt eller skadligt, sprunget ur övermod eller ihålig pratsamhet. Men ädelmodet har också stått upp och vittnat.

Jag ville nu lägga min mun i stoftet

och tiga inför Det Obegripliga. Halvt godvilligt, halvt ovilligt gör jag nu ändå en undersökning i vanskligt ämne, därtill eggad av en bok med den allvarliga titeln En djupare syn på kriget.

Det är Ellen Key, som i livlig medkänsla fordrar en djupare syn och i sin optimism vågar nalkas de svåraste problemen, t. o. m. angivande deras lösning eller åtminstone talande i en sådan bröstiton, som om hon vore viss om rätta lösningen. Det är icke allom givet att förena omständlighet och charm. Det är en ovanlig förening, som likväl oförnekligen finnes hos båda våra frejdade författarinnor, Selma Lagerlöf och Ellen Key, det är deras gemensamma konstnärshemlighet, hur olika de eljest må vara.

Men då Ellen Key talar om kriget är hennes omständlighet en ovanlig förtjänst, reellt taget. Varför också alls bemärka formen? Ellen Key har ganska nyligen önskat den "litterära" kritiken 10 års semester. Vare dock så mycket sagt, att Ellen Key aldrig upphör att vara lyriskt inspirerad, att hennes tal går i mjuka vågor som ett sydländskt hav eller — om det icke flyttar läsaren till Rivieran — sveper in oss i vecken av en värmande mantel, — detta även då hon utslungar sina bittraste *j'accuse*. Ellen Key är skald, även då hon söker objektiva tankelinjer. Skalder äro i genomsnitt nationens termometrar, där man kan avläsa en privat eller offentlig temperatur. Några stiga i rang till barometrar, profetiskt bådande morgondagens oväder eller sköna väder, medan dagens lufttryck är över dem. Om Romain Rolland har sagts, att han

i sin egenskap av diktare är en "weltfremd" politiker. Ellen Key ger den idealiska tydningen, "weltfremd", m.a.o. fjärran från alla samvetsförvillande dagsmeningar, kan en diktare bevara sin siargåva: "att urskilja evighetens röst i tidens sorl." Ja, detta må väl vara skaldens högsta bestämmelse, och jag betvivlar icke att Ellen Key nu bemödat sig i den riktningen.

Ellen Key är utförlig, emedan hon vill vara opartisk i sin undersökning av skuld hos de stridande parterna. Sannerligen, att tala om krigets orsaker är som att gå på sankmark. Har man icke vid varje ord en förnimmelse av att i bästa fall säga en del sanning? För att utföra den lite ömkliga bilden: man hoppar i sankmark från tuva till tuva, än litet åt höger, än åt vänster, allt i en redlig avsikt att komma framåt och rädda sig undan dyn, till synes ostadigt, men med ett fast mål i sikte, den absoluta rättfärdigheten! När det gäller att jämföra de olika nationaltyperna och respektive nationers andelar i skulden, då skiftar Ellen Key beröm och tadel på ett efter min mening vidsynt sätt med en sympatisk, själisk neutralitet.

Man kan då utan tvekan fastslå, att Ellen Key har en vidare syn på krigets omoral än de fanatiska medhållarna med ententen eller centralmakterna.

Det är en annan sak att ha en djupare syn. Vem av oss har nog djup syn? Äro vi inte svagsynta, närtsynta?

I en riktig känsla av att en djup syn på kriget hänger på en djup syn på hela tillvaron har Ellen Key i sin aktuella studie konfronterat sig själv

och sina läsare med tillvarons brännpunkt, religionen, sådan den ter sig för henne nu i det s. k. kristna Europa. Hur beklämmande läget än må vara, vill jag bekänna, att min kristna övertygelse snarare konsoliderats än tvärtom inför den kritik den här undergått. Om jag likväl bävar att uppträda som apologet, gäller bävan alltså icke kristendomen själv, utan dess tarvliga och skröpliga representanter, bland vilka den som här håller pennan. Vi hava en god sak, men äro klena vapendragare. — "Vi hava denna skatt i lerkärl."

I M. F. Roos' bönbok — en av min barndoms ledsagare — äro den lutherska pietismens bekännelseord ofta klassiskt formade. Ur denna lilla bönbok ekade i mina öron några rader, medan jag samlade Ellen Keys förebräelser mot nutidens kristna: "Wi alle skulle idag vara bättre christne, om wi alltifrån vår barndom bättre användt den förflutna tiden af vår lefnad." Så är det fog för anklagelser mot dem, som bära namn av kristna. Vi äro icke ofelbara i läran, och ändå står läran högre än livet. Tron är icke möjlig att matematiskt klart formulera, det är ett slags tröst att otron sällan heller är så lättfattlig. Jag kommer nu inte alldeles från mitt ämne, ty detta är tankar föranledda av Ellen Keys i många stycken vackra och visa värtalighet.

II.

Äro de kristna folken sanna Kristi lärjungar?

Hur skulle Kristus bedöma kriget?

Finnes en riktigare levnadsväg än den Kristus visat oss?

Den första av dessa frågor blir med förkrossande nej besvarad. Evangeliska kristna och Mohammeds anhängare kämpa samman mot grekiska och romerska katoliker och buddaister! "För en vanlig tankegång synas dessa egenomliga bundsförvantskap bäst bevisa hur betydelslös kristendomen numera är som handlingsmotiv." Undertecknad var bland åhörarna till professor Kjelléns tal den 6 november 1914 och baxnade verkligen inför hans förkunselse i denna del, då han i tyskars och turkars kamratskap ville se en yttring av det kristna broderskapet. Om alla s. k. kristna varit Jesu lydiga lärjungar, skulle krigen vara otänkbara, det är solklart. Men under samma ideella förutsättning skulle polis och domstolar vara överflödiga. Världskriget är ett ohyggligt bevis för att kristendomen ännu icke nog besjälade staterna. Men därifrån är ett stort steg till att säga, att den som handlingsmotiv förlorat betydelsen. Kristendomen är ännu i vår tid jäsningsämnet, allt ofrånkomligare ju djupare en undersökning vill gå. Kristendomen är evigheten inflyttad i tiden, något att leva av och dö på — "Patriotism är icke nog!" utropar Ellen Key, och hon har rätt, obetingat rätt mot dem som i nationalismen fått sin avgud. "De kunna förena kristendomen och kriget, emedan deras egen kristendom är den kompromiss mellan staten och kyrkan, genom vilken Jesus för andra gången förråddes", — är inte detta åter en oklar halvsvanning? Vidare: "världskriget är ett bevis på att nutidskulturen blott är en ytans före-

teelse, men att detta framför allt gäller om den kulturföreteelse vi kallat kristendomen.“ Medgivet att kristendomen ej ännu på långa vägar realiserat hela sin idé hos folken, detta betyder en jämmer och uselhet hos individerna, men icke hos idén.

Finnes nu ingen ärlig kristendom? En fullkomlig har blott funnits hos Kristus själv. Men en ärlig? Ehuru Ellen Key i denna krigstids konflikter samlat skäl att kategoriskt utdöma alla kyrkorna såsom falskt andliga, citerar hon med särskild emfas ett yttrande om protestantismen, att den — mer än katolicismen — i och genom nationalismen visat "seine letzte tötliche Erstarrung". Hon erinrar om påvens fredsmänningar m. fl. exempel på katolsk fridskärlek. Det är dock hugnesamt, att hon som en parallell därtill upptäckt ärkebiskop Söderbloms försök i samma riktning.

Så länge Ellen Key håller vidräkning med dem, som vilja kalla sig kristna, får man den uppfattningen, att hon själv i Kristus ser den ende sanne räddaren ur tidens nöd, ej blott den skönaste Kärlek, den omutligaste Helighet, utan också det renaste Förnuft att upplysas av. Aldrig har väl Mästaren av Nasaret intagit en mera central plats i Ellen Keys tänkande. Så tror man och hoppas, tills man märker,

att den Kristusbild hon högt beundrar och ålägger de kristna att i alla tider, även krigstider, med gärning bekänna icke är henne själv nog.

Hon tror sig känna Kristus, men se nu motsägelsen!

Hon protesterar med ljungande nit-

älskan mot "den nu levande religionen, nationalismen". Hon anger innebörden av nuvarande kulturkris så, att här "de kristna värdena kämpa för sin tillvaro mot hedendomen i nationalismens form". "Förbrödning är kristendomens ideal för livet på jorden." Man skulle då tro, att hon önskar de kristna värdenas absoluta seger.

Men plötsligen uppstiger ett högre ideal.

"Kristendomens ideal, då det utan förbehåll efterleves, får till följd de ondas seger över de goda och en begränsning av den mänskliga kraftutvecklingen, som blir kulturhämmande."

Hur kommer denna reservation, som på mig verkar förbluffande inkonsekvent? Ellen Key ser i kristendomen endast den veka, "kvinnliga" sidan. Hon har, då hon nedskrev dessa rader, sett Jesus som den hjärtligen välmående, som en Thorvaldsens milda, bleka marmorbild, och därmed nöjer sig icke hennes eget livfulla, blodstarka temperament, hennes eget lutherskt-protestantiska samvete. Ja, jag vet, att jag här gett hennes samvete epitet, som hon leende vill slå ifrån sig. Det får stå ändå. Hon borde blott ihågkomma den Ouppnådde i flera förhållanden, ej alltid med den utbredda famnen, en gång med det svängande gisslet, en gång i söndagsfrid mellan vajande sädesfält eller beskådande markens liljor, en annan gång näpsande stormen på havet och sina lärjungars klenstro, en gång bland stenkastare "mitt igenom dem sin väg", en annan gång mottagande den dyrbara smörjelsen som "kunnat

säljas för tvåhundra penningar och givas åt de fattiga“, många gånger hälsande sina lärljungar med frid, men en gång skickande hälsningar av annan art till „Herodes, den räven“. Hela hans väsen är gudomlig kärlek, och han går i döden, men icke för att utplånas utan för att uppstå igen. Och sedan den historiska långfredagen blev han tusen gånger bespottad, hudflängd, törnekrönt och dödad, men varje gång för att uppstå igen.

Hans grundtankar äro gudomliga, därför ouppnåeliga men ständigt eftersträvansvärda och evigt motivbildande. Vi få aldrig lägga kristendomens idéer bakom oss såsom föråldrade, de äro ju tvärtom ouppnåeliga i samma mening som polstjärnan, efter vilken den nordiske sjöfararen i nattens mörker styr hemåt. Men varje tid blickar mot kristendomens eviga idéer genom sitt historiskt formade eller färgade glas, detta erkännes. Vi se alltjämt ofullkomligt. Vi se kanske ej ens om Kristus förbjuder eller tillåter 1916 års soldater i Belgien att bära vapen. När jag icke med frimodighet kan besvara denna detaljfråga, hur skall jag då fälla totalomdömen om kriget! Julens budskap glimmar ännu, den vänliga Betlehemsstjärnan. Sammanhanget är detta: Ingen frid på jorden, så länge människorna vilja taga äran ifrån Gud i höjden, men ingen ärar Gud i höjden utan att i sin själs innersta unna andra och verka för fred på jorden.

När Ellen Key söker giva den etiska syntesen mellan vad hon kallar kristet och vad hon kallar Tor, självoffrande och självhävdelse, så kommer hon un-

gefär till detsamma som Luther i fråga om „en kristen människas frihet“. För egen räkning kallar hon detta en högre „syntes“, men för kyrkofolket är det „kompromiss“ och „förfalskning“. Så länge självhävdelsen är etisk är den dock ingen kompromiss. Men väl en paradox. Kristus var mild och ödmjuk av hjärtat, och vem har hävdat sin personlighet som han inför Pilatus, Tomas och alla de andra! Det är sant, Fadern blev förhär- ligad i Sonen.

Än ett ord om kriget! Perikles medgav krig som nödvärn, Ellen Key också. Hon har öppet sagt, att fredsrörelsen, som hon biträder, icke innebär försvarsvägran. „Behovet av försvarets ändamålsenliga ordnande har sedan 1870-talet för mig varit ett axiom.“ Har samvetet tillåtit försvar, blir det sedan mindre samvetet än „det kyliga förnuftet“, som får draga konsekvenserna. Här öppnas en ny — och ändlös? — diskussion.

Vi veta icke vad i dag och framdeles kan möta oss. Är det möjligt att icke stelna av skräck inför Medusa-huvudet? Vi stackars dödliga! Men en djupare syn på kriget kan ej stanna vid allmänt medlidande eller allmän harm; den delar ansvaret. Ansvarskänslan har en mörk aviga, „det kristliga syndmedvetandet“, som kanske ej står högt i kurs hos Goethelärjunginnan. Ansvarskänslan har dock en ljusare rättsida, vissheten om att vara kallad till Guds medhjälpare: Ellen Key nämner detta „den nya trons mysterium“, jag ser här en gammal skön tro: „Si, Herrens tjänarinna!“ AMALIA BJÖRCK.

Kringblick.

Folkökningssynpunkter. I dessa den allmänna sinnesförvirringens tider, då massdödandet inom nationerna beledsagas av frenetiska rop på ökad barnproduktion — för samma ändamål —, är det glädjande att höra en besinningsfull röst, som trots allt yttrar sig om mänskoframbringandet med kvarhållande av socialt-etiska synpunkter. När härtill kommer att uttalandena härröra från en läkare, som med vetenskapsmannens kännedom även ingår på de biologiska förhållandena, förtjänar saken ett särskilt beaktande.

Det är den tyska läkaren dr Vaerting, som i ett par nyligen publicerade skrifter upptagit frågan om i vad mån arbetet för folkökning är tillrådligt och sunt. Som bärande princip framhåller han därvid sin åsikt, att blott med folk-kvalitetens höjande som mål kan saken upptagas till diskussion, då varje bemödande att frambringa en massproduktion är ovärdigt vår tid och våra uppgifter som mänska. Ut ifrån denna utgångspunkt betonar han också nödvändigheten av att med klar blick och med alla till buds stående skyddsmedel bekämpa den fara som hotar släktet med soldatmiljonernas återvändande, massorna av under fältlivet veneriskt nedsmittade män, som i sin stora helhet icke förstå eller känna något ansvar i fråga om denna sak.

Dr Vaertings praktiska förslag med hänsyn till giftermåls- och befolkningsproblemets ordnande ha givetvis påverkats av nuvarande abnorma förhållanden och torde ur allmänsynpunkt väl i vissa detaljer kunna ge anledning till berättigad kritik, men de äro originella nog för att förtjäna citeras. För kvinnornas räkning önskar han äktenskapsåldern från den nuvarande tyska, 16 år, höjd till 22—25 år, då han däremot vill ha mannens sänkt från 21 till 16 år. Hans skäl för höjandet av äktenskapsåldern för kvinnor är att kvinnorna till intet pris böra tillåtas att föda barn vid en tidig ålder såväl för egen som för barnens skull, vilka senare ofta bli såväl fysiskt som psykiskt undermåliga. Vad mannen beträffar menar han, att den tidiga ungdomen såväl på grund av fysiska betingelser

som av etiska hänsyn är den lämpliga för äktenskaps ingående.

En paus av två år mellan varje barns födelse finner han absolut normalt och oavvisligt nödvändigt både för moderns och barnens skull. Endast härigenom kan "det ödslande med mänskoliv och dessas kvalitet, som nationerna hittills tillåtit sig "motarbetas.

Av särskilt intresse för oss i dessa tider, då agitationen för allmän och hälst obligatorisk undervisning i spädbarnsvård för unga flickor tagit så stark fart, är dr Vaertings förslag om genom lag påbjuden undervisning i spädbarnsvård för såväl män som kvinnor före äktenskapets ingående. Han menar detta vara ett "nytt och helt oarbetat fält för männens fosterlandskärlek i fredstid", då de därmed skulle komma till att intressera sig för att skapa värdefulla människor och att hjälpa sina hustrur igenom den tyngande och vanskliga tid, då barnen äro späda.

I fråga om prostitutionen anser dr Vaerting att det är på hög tid att gripa in med kraftiga medel, avskaffandet av den reglementerade prostitutionen, energiskt bekämpande av den hemliga samt beslut om att veneriska sjukdomar måtte falla under lagen om smittosamma sjukdomars behandling,

En fullkomligt ny tanke har dr Vaerting i fråga om den ekonomiska situationens ordnande för männens tidiga äktenskap. Han tillbakavisar helt och hållet ett framkommet förslag, att staten skulle överta omsorgen om det tredje barnet i varje äktenskap, då han tänker sig att detta skulle leda till massproduktion, — vilket återigen förslagsställarna naturligtvis avsett. Dr Vaerting å sin sida menar, att den miljard, som staten skulle varit nödgad avsätta för ovannämnda projekt, skulle utgå till förhöjda löner åt unga män, som ville ingå tidiga äktenskap. Men, och här kommer det särskilt nya in, lönerna skulle gå tillbaka till ett fastslaget minimum, sedan barnen kommit upp i den ålder, att de kunde försörjas sig själva. Ett utvecklingsjälpensioneringssystem, som skulle komma familjerna till godo, medan barnen voro små, ingår också i hans plan.

Dr Vaerting gör till sist ett erkännande av vad kvinnorörelsen utträttat till förbättrad och riktigare uppfattning av mannens

och kvinnans ställning till varandra inom äktenskapet, av skyldigheterna mot barnet samt framför allt i fråga om utdömandet av en förut accepterad dubbelmoral.

Mot eller för kriget? För första gången i världshistorien inträffar nu den situationen, att kvinnor ha att avgiva sin röst för eller mot deras mäns, söners och bröders deltagande i krig. Australiska representantsamlingen har nämligen nyligen, med 47 röster mot 12, beslutat att frågan om allmän värnplikt skall avgöras genom folkomröstning.

Hur onröstningen utfaller vet ingen, inte håller vad ställning de australiska kvinnorna komma att intaga. Men mrs. Chapman Catt har enligt *The Woman's Journal* i detta sammanhang fäst uppmärksamheten på en sorglig episod i Australiens redan faktiska deltagande i kriget. De första australiska soldater, som skickades ut, sändes till Egypten, varifrån Storbritannien dragit tillbaka de ordinarie trupperna. En resning befarades nu, och australiensarna beordrades dit för att bevaka landet.

Till några flentligheter, åtminstone ej några att tala om, kom det ej, så australiensarna endast lågo där i sina läger. Efter en tid skickades de hem igen. Unga, starka, friska män var det, som kommit dit, de flesta av dem tillhörande den unga nationens bästa familjer. De kommo hem, brutna av den smygande smitta, som även under normala förhållanden är det moderna samhällets rötsår och som fältlivet nu överallt ger en fruktansvärd näring åt. Men det var inte endast att dessa män smittats ned, som en epidemi spred sig smittan över hela Australien.

Förhållandet är ju icke enastående. I England, Frankrike, Tyskland och Österrike kämpar man mot detta av kriget tusenfalt stegrade onda.

”Kvinnorna i alla länder“, säger mrs. Catt, ”skola vid sina rösters avgivande angående varje krigsfråga rösta så som de anse vara mest i sitt lands intresse“. De äro lika lojala och fosterlandsälskande som männen.

Men nu, menar mrs. Catt, kunna kvinnorna fråga sig om det verkligen är det lyckligaste för ett land att vinna ett krig genom skicklighet, strategisk överlägsenhet och övriga medverkande faktorer, efter alla traditionens och ärans fordringar, för att därefter gå tillbaka i degeneration och omoral, följderna av den genom kriget förlojade sedlighetsstandarden.

Om de australiska kvinnorna rösta mot allmän värnplikt efter detta, har man inte rätt, fogar hon till, att skylla dem för svaghet, feighet och brist på patriotism. Man bör fråga om det icke är de, som se längst och lägga en högre måttstock på landets välfärd.

Den röde mannens prioritetsrätt som rösträttsvän. I bokstavlig mening röd, då det är Svartfotsindianernas hövding — Red Fox James som hans uttalbara engelska namn lyder —, som det är frågan om. Den röde mannen har i ett brev till miss Alice Paul, en av de ledande amerikanska rösträttskvinnorna, för sin ras krävt äran av att först ha hyllat idén om kvinnornas politiska och sociala likställdhet med mannen. ”I forna dagar“, skriver han, ”innan den vite mannen kom, hade indianskvinnorna lika röst i rådet och valdes även till hövding. Så ni ser att detta är en äkta amerikansk tanke, härflytande från indianerna, och det långt innan de vita kvinnorna togo upp den“.

Han slutar med att förklara, att han fullkomligt sympatiserar med kvinnornas krav på politiskt medborgarskap.

Från ett rätts- och fredsmöte.

Framför mig ligger programmet vid det enskilda skandinaviska rätts- och fredsmötet i Lund den 28 och 29 oktober, till vilket Förbundet för rättsdemokrati, 1916 års fredskommitté samt andra intresserade utfärdat inbjudningen. Bland de omkring tvåhundra deltagarna såg man många kända och representativa personligheter. Initiativtagare var auditör Nils av Ekenstam i Lund, och bland inbjudarna märktes professorerna Hans Wallengren och Hans Larsson, konstnären Ernst Norlind, professor Knut Wicksell och jur. kand. Anna Bugge Wicksell, statskonsulenten Lundahl, fröken Anna Lindhagen och professor Starcke (Köpenhamn).

De båda dagarna i den gamla lärdoms-staden äro nu ett styrkande minne blott, men det var ett intressant och givande möte, och som en röd tråd gick genom förhandlingarna ett på fakta grundat hopp, att den dagen dock en gång kommer att randas, då det blir slut på anarkien nationerna emellan och då dessa skola ha sökt sig fram till en verklig internationell rättsordning.

Ehuru det kunde vara frestande nog att dröja vid mer än ett av de utredande och medryckande föredragen — professor Hans Larsson talade om "Nationalitetsprincipens eventuella tillämpning vid fredsslutet" och jur. kand. fru Anna Bugge Wicksell om "Huru vinna en fredlig lösning på sådana internationella tvistefrågor, som icke låta sig avgöras genom skiljedom", andra ej att för-glömma — anknyta sig dessa rader till

endast en av de frågor, som dryftades, nämligen en sida (om man kan kalla något så viktigt "en sida") av ungdomens uppfostran. Detta därför att uppfostringsproblemet, sett i krigets be-lysnings, för mig liksom säkert för många andra fått en ny, oerhörd vikt och aktualitet samt därför att det för mig var en särskild källa till glädje, att ett sådant ämne fått plats på programmet.

Vad jag syftar på är ett föredrag av fil. dokt. Axel Dam från Köpenhamn med åtföljande diskussion.

Doktor Dam hade ett djupsinnigt och glänsande anförande om "Rättsmoralisk undervisning i skolorna", och hans framställning var ägnad att väcka stark genklang i en uppfostrares hjärta. För deras räkning, som vilja taga del av hans föredrag, vill jag meddela, att det kommer att ingå i ett samlingsband, innehållande mötets alla föreläsningar, vilket så småningom kommer att ut-givas. Bekantskapen är värd att göras, och i detta sammanhang vill jag varmt rekommendera en bok i nu avhandlade ämne, som för sin tillkomst i första hand har att tacka en uppmaning från svenskt håll till tre danskar att utarbeta en handbok för undervisning i rättsmoral i skolorna och för självstudier. Första delen föreligger under titeln "Rättsmoral i privatliv och statsstyrelse", av Severin Christensen, Axel Dam och C. Lambek, och utgör en mycket värde-full början på ett ännu skäligen out-forskat arbetsfält.

Det kan således här inte komma i fråga att ge något fullständigt referat av föredraget, men jag kan inte avhålla mig från att säga några ord därom.

Sedan föreläsaren motiverat undervisning i rättsmoral, framhöll han kraftigt, att kunskap om dessa saker visserligen är nyttig och nödvändig, men att det viktigaste dock är och förblir att uppfostra rättskänsla i karaktären — att man inte skall förordna: det och det skall vara rätt, utan inskräpa: det och det är rätt; gör det. (Ja, detta kan, ytligt betraktat, förefalla självklart, men är det den moral ungdom i skilda länder får med sig genom livet?)

Mycket befriande kändes också hans tal om vad som är den nödvändiga förutsättningen för att vi skola kunna lära våra barn vad rättfärdighet är, men som i betänklig grad saknas hos de vuxna och hos det nuvarande samhället. Med exempel ur verkligheten belyses hurusom ofta barnen själva ha klarare och mera oförvillade rättsbegrepp. Grundvalen är här respekt för andras självbestämmanderätt. Tvång skall påläggas, endast där det behövs. Motsatsen är omoralisk. "Önskar man uppfostra barnets rättskänsla, kan man icke börja tidigt nog med att inpränta respekten för andras självbestämmanderätt." Både den enskilde och statsmakten måste ha och handla efter denna respekt i långt högre grad än som nu är fallet. Detta uttrycktes i den något tillspetsade formen, att "Rätten att begå dumheter är en av våra allra heligaste rättigheter", ett yttrande, som, rätt förstått, innebär en härlig sanning. Om så varje nation inom den egna staten börjar

tillämpa rättspolitik, då finns det också hopp om att därur kan uppväxa en internationell rätt. Men vi måste lära våra barn åtminstone så mycket som vad elementär heder är, innan vi ha rätt att tala om höga ideal.

I anknytning till detta sista ber jag slutligen att få citera ett yttrande av doktor Dam i ovannämnda bok: "En vidgad omtanke och en fördjupad ansvarskänsla äro de frukter man bör kunna vänta sig av ungdomens undervisning i rättsmoral, och det finns intet skäl att frukta, att en sådan rättskänslans utveckling skulle försvaga känslan för de ideal, vilka som bergstoppar höja sig över moralens jämna slättland, där det heter: Envar sitt, d. v. s. först och främst envar sitt. Icke utanför denna princip eller under den, utan endast ovanför den, med den som grund har man rätt att leva i frihetens, i idealens rike."

Efter föredraget följde en god diskussion, som inleddes av skolföreståndarinnan fröken Matilda Widegren, som gav några värdefulla riktlinjer för arbetet på området.

Fröken Widegren erinrade om tre vägar, som i någon mån redan blivit beträdda och som borde utnyttjas, när det gäller att lära ungdomen rättsmoral. Den första är att låta skolans liv och organisation bli ett medel att uppfostra barnets rättskänsla (en väg, som med gott resultat redan följts i England och Amerika), den andra är att låta denna undervisning ingå i andra läroämnen, där den väl hör hemma, såsom i kristendomskunskap och historia (en metod, som naturligtvis, fast med växlande framgång, blivit försökt litet varstades),

och den tredje är att ge undervisning i rättsmoral plats som självständigt ämne (något som redan skett t. ex. i Frankrike, ehuru vad som givits i läroböckerna tycks ha varit magert nog).

Dessutom framkom fröken Widegren med de positiva förslagen, att man skulle anordna sommarkurser i rättsmoral (vilka vore väl så berättigade som sommarkurser i andra ämnen) samt att både lärare och lärjungar borde ha tillgång till och ta kännedom om andra länders historiska läroböcker, som kunde ge dem andra synpunkter och hjälpa dem att förmå se frågor också från de respektive ländernas egen ståndpunkt, som naturligtvis ofta väsentligt skiljer sig från utomstående. En dylik kontakt med andra länder skulle naturligtvis bidraga att motverka en bunden och ensidig uppfattning samt bana väg för bättre förståelse.

Dessa uppslag väckte stort intresse, och en livlig diskussion vidtog, i vilken doktor Dam, fröken Widegren, professor Larsson, fröken Lindhagen m. fl. deltog. Slutligen beslöts, att en kommitté skulle bildas för att omhändertaga och utarbeta förslagen. I denna kommitté ingingo statskonsulenten Lundahl (ordförande), fröken Widegren, doktor Dam, professor Larsson och författarinnan fru Elsa Söderberg.

Här, tänkte jag, har man säkert gjort en början i rätt riktning. Uppllysning på detta område är sannerligen behövlig, och det är ett glädjande tidens tecken, att dessa saker komma under debatt.

Men jag tänkte också något annat. Ingenting får borskymma den sanningen, att vi inte borde låta en enda flyende

dag gå till ända utan att börja arbeta för den varaktiga fredens ideal. Vad skola vi lära dem, som komma efter oss, om krig och fred? Det är en fråga, som hädanefter inte står till att gå omkring för en tänkande människa. Allra minst kunna kvinnorna, mödrarna, komma ifrån den. Veta inte de redan nu i själens djup något, som gör dem särskilt skickade att motarbeta krigets ande i världen och fostra en ny generation med den rätta vördnaden för freden och hjältemod i fredens id? Att de skulle kunna det är ingen vild utopi, utan en praktisk tanke. Försöket har aldrig blivit gjort på allvar; däri ligga oanade möjligheter. Här väntar gärningen, den största av alla. Komma kvinnorna att förstå det?

ANNA SONDÉN.

Svenska hemslöjdsvävnader till Schweiz.

Det hör till sällsyntheterna, att det i dessa krigstider ingår beställningar från utlandet på svenska konstvävnader. Nyligen har emellertid Ingrid Anderssons konstvävnadsaffärs vävskola i Malmö fått från Schweiz mottaga en större beställning på dylika. Vävnaderna, som utgöras av sex porttiärer, dels i krabbasnår och dels i rosengång, äro beställda till ett schweiziskt hem genom en i Schweiz bosatt svenskfödd dam, som redan förut prytt sitt hem med svenska vävnader. En del av beställningen har redan avsänts, och en annan, omfattande möbelyg och gardiner, skall eventuellt följa efter senare. Exporttillstånd har erhållits för firman av k. m:t.

Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisations stadgar.

Antagna den 10 november 1916 vid Nordisk kvinnosaks-
konferens i Stockholm.

§ 1.

Syfte. Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisation avser ett samarbete för bevakande av kvinnornas intressen i familj, stat och samhälle samt för frågor rörande barnlagstiftningen.

§ 2.

Medlemskap. Mom. A. Kvinnosaksföreningar (landsorganisationer) i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverge ha rätt att vinna anslutning till samorganisationen.

Mom. B. Upptagande av nya organisationer sker genom vederbörande land, men godkännes av samorganisationen på gemensamt möte.

Mom. C. Varje land representeras inom samorganisationen genom till densamma anslutna föreningsstyrelser eller deras verkställande utskott. Därest inom ett land dessa styrelser så önska, kunna de överlämna sin befogenhet till en av dem vald kommitté.

§ 3.

Arbetsätt. Mom. A. Gemensamma möten av större eller mindre omfattning hållas, då behandlingen av för Nordens kvinnor viktiga frågor det påkallar, på tid och plats som av samorganisationen bestämmes. Möte hålles dock minst vart tredje år.

Mom. B. Omröstning sker landsvis, då begäran därom av något ombud framställs, eljest pr capita. Ett till samorganisationen anslutet land har rätt att

avhålla sig från deltagande i ett av de övriga länderna beslutat gemensamt uppträdande.

Mom. C. Program och arbetsordning för varje möte bestämmes av det inbjudande landet. Detta utser också mötets ordförande och generalsekreterare; övriga funktionärer väljas av mötet.

Mom. D. Vid de mindre mötena har varje ansluten förening rätt till ett ombud och en suppleant. Antalet ombud vid de större mötena bestämmes av samorganisationen på förslag av det inbjudande landet.

§ 4.

Mom. A. Arbetet inom samorganisationen uppehålls mellan mötena genom sekreterare, utsedda en för varje land av resp. föreningsstyrelser eller kommittéer.

Mom. B. Omröstning rörande mellan mötena förekommande frågor sker landsvis.

§ 5.

Ekonomi. De till samorganisationen anslutna föreningarna bära sina med samarbetet förbundna utgifter.

§ 6.

Stadgeändring. Ändring av dessa stadgar sker på gemensamt möte. Förslag härom kunna väckas av varje anslutet land och skola tillställas övriga länder minst 4 månader före mötet. Omröstningen sker landsvis.

Norske Kvinders Nationalraad samlades till sitt fjärde landsmöte den 3—7 oktober i Kristiania. Mötets lokal var stortingsbyggnaden, som av stortingets presidentskap med beredvillighet stälts till disposition.

Av fattade resolutioner av mera direkt intresse för oss kan nämnas:

mötets framställning till statsmakterna om att de kvinnliga yrkena måtte komma in under yrkeslagen; att det i större utsträckning måtte upprättas fackskolor med tillgång för kvinnor; att på statsbudgeten måtte uppföras årligt anslag till utbildningsstipendier för kvinnor;

mötets beslut att — i anslutning till en uppfordran från franska kvinnor att arbeta för ett fastslående av principen lika lön för lika arbete — söka få till stånd en utredning angående mäns och kvinnors löner för samma arbete inom Norge; att företaga nödiga åtgärder för att stödja "lika-lönsprincipen" i fall frågan skulle komma upp till internationell behandling vid det kommande fredsslutet;

mötets framställning till regeringen om att denna måtte utfärda bestämmelse om att kvinnor inväljas i landets samtliga provianteringskommittéer;

mötets begäran att barnmorskelevernas förkunskaper för inträde vid barnmorskeinstitutet måtte sättas högre än vad nu är fallet; att eleverna måste ha genomgått en kortare kurs i sjukvård för att vinna inträde; att barnmorskornas krav på större utbildning i förlossningshjälp måtte tillmötesgå; att deras lön måtte sättas i överensstämmelse med deras större utbildning och vidgade arbetsområde;

mötets enträgna anmodan till regeringen om att i den nya lagen om förmögenhetsrättsliga bestämmelser äkta makar emellan måtte tillförsäkras hustrun vidgad förvaltningsrätt av det gemensamma boet och rätt för änkor att på samma villkor som mannen sitta i orubbat bo.

Till ordförande i nationalrådet valdes efter Gina Krog fru Nico Hambro, sedan fru Betzy Kjelsberg undanbett sig att ifrågakomma vid platsens besättande. Som vice ordförande kvarstår fru Kjelsberg.

Krigsberedskap. Sedan några månader tillbaka har en kvinnokommitté med fru Thérèse Rydin i spetsen och fröken Eleonore von Schulzenheim som sekreterare sysslat med förarbetena för ordnandet av ett kvinnornas krigsberedskap. Det upprop kommittén nyligen spritt genom pressen, undertecknat av ett 30-tal damer, och som här nedan återges, anger planen man tänkt sig realisera. Sedan någon vecka tillbaka har kommittén en egen byrå, Munkbrogatan 2, där upplysningar lämnas och anmälningar om anslutning mottagas.

Uppropet lyder:

I de länder, som varit nog olyckliga att indragas i krig och därmed se de normala funktionerna rubbade, är ett av de mest framträdande dragen att kvinnornas arbetskraft i stor omfattning tagits i anspråk för värv, som förut utförts av män. I jordbruk, industri, kommunikationer, kort sagt inom de flesta arbetsområden, hava kvinnorna av nödläget tvungits att övertaga befattningar, som männen fyllde innan de drogo i fält.

Det ligger i öppen dag, att en sådan genomgripande förändring lättare genomföres, om man i tid träffar de anstalter, som krigsberedskapet kräver. Här och var i landet hava därför också uppmaningar utgått till kvinnorna att utan uppskov ordna sig till sådant arbete i fosterlandets tjänst. Vi hoppas ju innerligt, att vårt land allt framgent måtte förskonas från kriget och dess fador, men så länge orostider råda, är det av största vikt att vara beredda och i tid ordna så, att det borgerliga

livet vid en mobilisering i möjligaste måtto fortsätter sina funktioner. Stora värden gå eljes förlorade, och nöd uppstår, som kunnat undvikas eller mildras, om frivilliga, på förhand organiserade krafter varit beredda att träda hjälpande emellan.

För detta ändamål har en byrå upprättats, där kvinnor ur alla samhällsklasser äga att anmäla sig för att, om

behovet en gång påkallar det, gripa verket an,

Vi undertecknade rikta sålunda till alla kvinnor, vilkas tid sådant medgiver och vilkas sinnen värmas av lusten till gagnrikt arbete för vårt land, att följa vår maning och ställa sina krafter till eventuell disposition för att mildra de svårigheter, som ett allvarligt tidsläge kan komma att medföra.

Notiser från bokvärlden.

Ur fromhetslivets svensk-historia av *Emilia Fogelklou*. I. Albert Bonniers förlag.

Detta är en bok om den svenska forntids- och medeltidssjälen innersta, och väl må vi vara tacksamma för att den kommit just nu. Ty aldrig har en bok härom kunnat vara mera välkommen än i dessa dagar, då man ute i avlägsna landsorter börjar plocka ned de gamla ergiga krucifixen från kyrkvindarnas skräpvrår och återge dem deras hedersplats på altaret igen, då Sverges kyrka ärar sitt största helgonminne med gudstjänst och kännarögon vördnadsfullt fara över de gamla blekta mässkrudarna i sakristiornas skåp. I dessa dagar kommer Emilia Fogelklous bok att läsas med hunger; man har svårt att släppa den, när man börjat, och när man lagt den ifrån sig, har man ändå inte "slutat" den, eftersom de bilder den frammanar skola leva kvar i fantasien och ge oss något av samma helgd, varmed de en gång vigt våra fäders liv för hundratals år sedan.

Först karakteriseras hednisk folksed och folktro hos våra fäder, så mycket som är möjligt, sedan nyare forskning visat hur litet av den isländska traditionen vi egentligen ha rätt att tillägna

oss såsom "fornnordiskt". En sorgfällig sammanställning av runinskrifter med resultatet av nyare arkeologiska grävningar ger emellertid möjlighet att restaurera fram en något så när fyllig bild, och förf. tycks inte ha lämnat något material av den sorten obegagnat. Så kommer en skildring av vår första samfärdsel med kristna folk, där Kædmons och Kynewulfs kväden och Heliandsdikten få sitt tillbörliga beaktande som bakgrund åt den slags kristendom, som först predikades av Ansgar och sedan av Sigfrid, Eskil, David och de andra angelsaxarne. Dessa senares betydelse blir, sedan man nu äntligen börjat töras lita på traditionen, på det hela taget större än Ansgars, och alltså kunna vi nog inte i vår egen kyrkohistoria syssla för mycket med den anglosaxiska kristendomen. Kommer så skildringen av den kamp mellan nationell och universell kyrka, som K. B. Westman först av alla klart konstaterat för Sverges räkning och där vårt första klosterfolk, cistercienserna, också är att betrakta som universalkyrkans korbär. Och till sist som avslutning på den tidigare medeltiden, där denna del av boken slutar, en skildring av periodens religiösa föreställningsvärld. Alltsammans rikt illu-

strerat både av översättningar ur fornordiska hymner och legender och av reproduktioner från altarskåp och krucifix, här lyckligtvis försedda med den utförliga tydning, som man i våra vanliga handböcker nödgats umbära.

Skulle jag här ha någon anmärkning att göra, så vore det dels mot titeln, vars "svensk-historia" ovillkorligen förefaller mig vara ett något sökt uttryck — "svenska historia" är dock det hävdvunna härvidlag — och dels mot framställningen av S:t Erik, som synes mig väl knapphändig i förhållande till den överväldigande roll han spelat för svenskt fromhetsliv. Westman, som dock lagt den vetenskapliga grunden, ger här en betydligt fylligare bild, och då legenden dessutom fått en så oväntad bekräftelse genom undersökningen av relikerna 1915, borde förf. inte ha behövt draga sig för att taga med i texten själva den omstridda punkten, Varnhems-munkarnas fördrivning, som nu bara fått sig en knapphändig not.

Men detta är småsaker inför den stora förtjänsten av att ha gett oss det första försöket till en sammanhängande historisk framställning av vårt folks religiösa själsliv. När man en smula känner till hur knapphändigt materialet härvid är, säkert troget svarande till torftigheten av en kristendom, som längre än hos något annat europeiskt folk bar en hednisk prägel, — då fröjdas man desto mer åt att förf. dock lyckats få en så pass helgjuten bild av all denna mosaik. Och då gläder man sig också dubbelt åt följande del, där förf. för första gången får kända religiösa personligheter av hög rang att göra med — Petrus de Dacia och Heliga Birgitta.

Bokens stil har tagit intryck av det germanska och fornsvenska material förf. haft att göra med; det har kommit en korthuggen kraft över den, som man förut saknat i Emilia Fogelklous böcker, ett kynne, som en historiker

med glädje igenkänner från Harald Hjärnes ungdomsarbeten, som även förete försök till inträngande i våra faders själsliv, om också uteslutande via laghistorien. Endast sällan övergår knapphändigheten till otydlighet, men som ren läsebok är arbetet i alla hänseelser mindre lämpligt, just till följd av den starkt personliga, koncentrerade, poesimättade stilen — konkret visserligen, men "ett mästerstycke av packning", som Geijer sagt om ett parti av "Svenska folkets historia".

"Ur fromhetslivets svensk-historia" är framför allt en bok för fullvuxna. Dess underton av skönhetslängtan och tro verkar endast starkare därför att den går så dämpad genom det hela. Boken förråder ett diktaretemperament — mindre vill det inte till för att kunna se så som Emilia Fogelklou det gör.

LYDIA WAHLSTRÖM.

Från gammal tid och ny av Cecilia Bååth-Holmberg. J. A. Lindblads förlag.

Ännu ett stycke person- och kulturhistoria förmedlat till allmänheten genom fru Bååth-Holmbergs flitiga och lättflytande penna. Såväl ämnet som ämnesbehandlingen göra också denna bok till en roande läsning. Förf. lyckas att ge intryck av en förtroget återgiven kulturmiljö, vare sig det nu är det senare 1700-talets och tidigaste 1800-talets Malmö med Frans Suells karaktärsfulla person avtecknande sig däremot eller det är Otto Lindblads Lund med honom själv som centralfiguren, medan den vällande ungdomsfriska sången tonar och studentskandinavisens lågor slå mot skyn. Att Carl Bernhard Wadström kommit med bland personskildringarna är man särskilt tacksam för, den glömska som så ganska ostört fått breda sig över denne märkliga man, som så oförskräckt ställde sig i bräschen i kamp mot tidens onda,

slavhandeln, är det sannerligen på tiden att lätta på.

Författarinnans intresse för gamla tider låter henne icke glömma den nuvarande — som titeln ju också anger — och hindrar henne inte heller att utdela hugg mot vad hon finner vara oarter eller missriktningar i vår tid. Det skulle dock klätt både henne själv och hennes bok om hon med mindre partiförblindning och mera urskiljning och redighet yttrat sig om "kvinnofrågans" nuvarande läge än vad fallet är i uppsatsen om Berndt Oscar Stackelberg. Direkta utfall, om även gjorda "i förbigående", böra som första betingelse adressera sig åt rätt håll för att åtminstone i själva sin utgångspunkt vara försvarliga. Om de sedan över huvud taget äro detta kan endast med den första förutsättningen givet diskuteras.

Att det i samma uppsats talas om en motion om kommunal rösträtt för kvinnor vid 1884 års riksdag får naturligtvis betraktas som ren felskrivning.

I den sympatiska teckningen av "martyrkejsarens", Fredrik III:s ädla gestalt och bokens andra studie med tyskt motiv har förf. fått tillfälle att manifesteras sina kända obegränsade Tysklandssympatier. E. K—N.

Drottningen. Roman av *Anna Wahlenberg*. Albert Bonniers förlag.

En gift, barnlös, begåvad kvinnas längtan efter arbete — därmed börjar bokens konflikt. Psykologiskt klart och följdriktigt läggas trådarna: hustrun skapar sig en verksamhet, men medan hon arbetar finner mannen sin vila och förströelse hos en henne underlägsen, honom själv okritiskt beundrande kvinna. I det avgörande ögonblicket är det hustrun, som mitt i sin plötsliga sorg handlar: det är hon som lämnar hemmet och nödgas sin inför sitt eget handlings-sätt hjälplöse man till giftermål med

denna andra — för ett väntat barns skull.

Under årens gång kommer mannen att allt djupare förstå vad han med sin första hustru förlorat, medan den lilla dottern blir det väsen, som får fylla hans hjärtetomhet. Längtan efter den förlorade och efter arbetsgemenskap med henne driver honom att uppsöka henne. Hos henne hade ingen annan lyckats undantränga kärleken till denne man. Men hon är klarsynt nog att förstå, huru det för honom numera vore lika omöjligt att mista sitt barn som att vara utan henne. Ingenting kan bli som det en gång var. Handlingar och följder ha gjort allt annorlunda.

Enkel, fängslande och trovärdig är skildringen — ända till själva slutuppgörelsen, då allt nödvändigt tycks skola "gå lyckligt". Den andra — såsom underlägsen alltjämt framställda — hustruns plötsligt påkomna ädelmod, att icke blott lämna hemmet utan också avge löfte om att barnet skall få komma dit så ofta som hälst, står tämligen omotiverat. De tre återförenas, och allt blir ganska gott — utom denna knut på tråden i en för övrigt så äkta och övertygande livsskildring. E. F.

Bråvallahus av *Birger Mörner*. Åhlén & Åkerlunds förlagsaktiebolag.

När Birger Mörners gestalter likt ett skuggspel draga ut och in på Bråvallahus, är det som om kvinnoprofilerna avtecknade sig skarpare än de andra. Det må vara Griparnas syster Anna Catherina med sina sollängtgande styvmorsblommor eller söderns barn, den olyckliga riksgrevinnan Sibylla, som sitter i slottsfönstret och hatar havets vita vinterkyla, eller mor Brita Christina, häxan i skogstorpet.

På Flintan i Bråviken sjunga kavaljererna från Stegeborg den unga Aurora Königsmarcks lov, och borta vid Bellmanstorpet raglar den äldre Ulla Vinblad mellan rosenbuskarna.

Det poetiska skimmer, som vilar över Bråvallahus, når sin höjdpunkt först sedan den sköna Sigrid Svanehjelm lagt sitt huvud ner mot bordet med de blommande orangekvistarna och hennes efterträderska dragit in i Bråvallahus, den stolta, hårda 1700-talsnåden Ulrika Stjernfeldt.

Nu begagnar författaren memoarstilen och får fram en typisk herrgårdsstämning från det förra seklet. Den gamla godhjärtade stiftsjungfrun Jeauquette Stjernfeldt skriver om dödsrättorna på Bråvallahus, om julslakt och olycklig kärlek, om farmors stränga regemente och hennes groteska död på Luciafesten. Åter draga alla kvinnoprofilerna på det gamla Bråvallahus förbi, och de följas av Jeauquettes systrar, små 1800-talsfröknar, som spinna tågor och längta efter livet. Och kärleken hommer, men blir till tragik för dessa konvenansbundna kvinnor.

Man får det intrycket, att för kvinnorna var livets huvudinnehåll — från Anna Catherina Grip till major Fagerbergs hustru — den reflexionslösa kärleken till mannen.

Åt dem, som älska svenskt herrgårdsliv, skärgårdsnatur och sagor om gångna tider, ger Bråvallahus måttet fullt. Vid vinterbrasan i ett halvupplöst herrgårdsförmak skall boken njutas, för att sedan väcka kärlek till det egna hemmet långt ute i svenska bygder.

LOUISE STENBOCK
f. MÖRNER.

Koloniträdgårdar och planterade gårdar av *Anna Lindhagen*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Det är i Centralförbundets för socialt arbete skriftserie, som denna lilla bok hör hemma. Fullt förtrogen med ämnet och brinnande intresserad för dessa saker pläderar förf. vältaligt för det nyttiga och roliga med koloniträdgårdar och vinningen för en stad ur estetisk — och även hygienisk — synpunkt med

planterade gårdar. Redogörelse för de förras utbredning, omläggning och skötsel samt planer och förslag till det senare, tillika med talrika illustrationer av vad som redan finnes i denna väg både i det ena och det andra avseendet. göra boken till ett värdefullt förvärv för alla, som hysa intresse för dessa företag.

Från Berlin till Brüssel av *Annie Åkerhielm*. Hugo Gebers förlag.

Ännu en av dessa moderna turistböcker med intryck från resor, där sevärdheterna icke längre uppsökas efter anvisning av gamle Baedeker utan efter utsortering av det däröver bestämmande armébefälet. Till föga båtnad för ett opartiskt överskådande av det hela — om över huvud taget förutsättningarna härför förefinnas.

Som det är en känd och rutinerad författarinna, som är upphov till det speciella exemplar av arten som här omnämnes, skiljer sig detta givetvis genom schvungfull stil och skrivförmåga från åtskilliga av de andra. Tyvärr häfta andra för arten typiska bristfälligheter vid denna bok. Total värnlöshet — på grund av subjektiva sympatier och predisposition — gentemot de suggestiva inverkningarna från de välvilliga ciceronernas sida, som noga veta vad de visa, beröva skildringen varje sken av opartisk objektivitet. Därtill kommer i detta speciella fall en personlig krigskärlek hos författarinnan — man kan ej annorlunda uppfatta en del omdömen och uttalanden — som verkar i högsta grad revolterande.

E. K—N.

Söder om landsvägen. I prästkaret genom Vemmenhög's härad av *Emma Bendz*. Andra upplagan. C. W. K. Gleerups förlag.

Det finns trakter av vårt land, som framför andra lyckats förvärva sina in-

byggares ömhet och uppskattning, och kanske står Skåne i detta hänseende främst i raden. Mer än något annat svenskt landskap har det funnit hänfödda skildrare, som med pensel och penna förhärligat sin hembygds företräden och gjort det så con amoro, så trohjärtat och med så mycken naiv stolthet, att dessa känslor ovillkorligen påverkat andra.

Bland årets julböcker finna vi ännu en Skåneskildring, som präglas av de nyss nämnda kännetecknen och som är så genuint skånsk, att troligen ingen av för:s "landsmän" kan läsa den utan en blandning av tryggt välbehag och öm rörelse. Det är en skildring med saft och bredd, med fin humor och vek känsla, och just därför väddar den ej blott till skåningar utan till var och en, som förstår att uppskatta dessa egenskaper hos en bok. Det finns sidor, som man gärna läser om flera gånger för att njuta av deras stämmingsmåttade enkelhet, sidor som i knappa men oändligt målande ord ställa ett stycke skånsk natur eller en allmänmänsklig typ livs levande för ens ögon. Hur slår inte försommarens berusande rike-

dom emot oss i ett kapitel sådant som "Hänryckningens tid", hur se vi inte den gamle patriarken stå där på trappan bland fruktblom och nyutslagna bokar med blicken famnande den skånska bygdens liksom den egna trädgårdens rika och yppiga skönhet. Hur äro vi inte med i familjens arbetsliv och okonstlade nöjen, i sommarvandringen över de böljande fälten och i snövinterns veckolånga avskildhet från yttervärlden.

Det är mest hågkomsten från sin egen barndom och ungdom, som förf. återger på sitt på en gång roande och rörande sätt, men skildringen utsträcker också över socknen och trakten och ger oss mången liten kulturbild av intresse och mången människotyp, som etsar sig in i minnet.

"Söder om landsvägen" är ett förstlingsarbete av en ej längre ung författarinna. Det är att hoppas att den framgång boken redan vunnit uppmuntrar till fortsatt litterär verksamhet. Ty den som äger Emma Bendz' vakna öga, varma hjärta och medfödda stilistiska förmåga bör med fördel kunna skildra mycket mer än vad som rymmes inom Vemmenhög's häradsgränser. F. E—A.

Firma Selma Häglund

.....

PARFYM-MAGASIN

38 HAMNGATAN 38

STOCKHOLM

Allm. Tel. 84 07 - - - Riks Tel. 23 57

Ledig annonsplats!

Handarbetsaffären

19 Västra Trädgårdsgatan
(Mitt för Nord, Komp.)

Linnen, Tunna tyger, Rit-
ningar o. Materialier
billigt.

PROMENADKJOLAR

i alla prislägen från 10 kr. st.

SIDENKJOLAR

Eleganta — Solida — Billiga.

BESTÄLLNINGAR mottagas och utföras
på dagen och utan provning om så önskas.

STOCKHOLMS KJOLFABRIK

Malmskillnadsgatan 9, 2 tr.

A. T. 19426.

Riks 121 46.

FÖRESTÅNDARINNA.

Anställning som föreståndarinna vid härvarande vanförestalt blir ledig att tillträda den 15 Augusti 1917. Till befattningen sökes en representativ och fint bildad person med praktisk erfarenhet i anstalters skötsel och levande intresse för den synnerligen omfattande och krävande men också tacksamma uppgiften att verka bland de vanföra.

Lön, vari ingå bostad och vivre vid anstalten, och övriga anställningsvillkor bestämmas efter närmare överenskommelse med styrelsen.

Ansökningar skola ställas till »Styrelsen för Föreningen för bistånd åt vanföra i Göteborg» och jämte betygsskrifter m. m. vara inlämnade senast den 30 Dec. 1916 till styrelsens ordförande Ingeniör Otto Platin, adress 4 S. Larvgatan, vilken besvarar ingående förfrågningar.

Göteborg i November 1916.
STYRELSEN.

(Nord. A. B. 74146.)

Ledig annonsplats!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor, lektionsgivare, in- och utländska, kontorister, värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga nr om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913, 1914 och 1915 kr. 1:50 pr ex.

Ledig annonsplats!

Dr. ELIN BECKMANS Hetluftinstitut

BARNHUSGATAN 12

Riks 105 52

A. T. Br. 45 52

Rådfrågingstid hvard. $\frac{1}{2}$ 3—4

Behandling medelst *hetluft*, *diathermie*, *massage* och *gymnastik* af kronisk reumatism och gikt, neuralgier, frostsador (*obs!* äfven ansigtet) och börjande ålderdomsbrand.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS.!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.

Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

BARNHUSGATAN 6 n. b.

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: *Sköterskebyrån.*

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

Nordiska kvinnokonferensen i Stockholm 10—11 november
1916. Av *Lotten Dahlgren*.

Ellen Key om kristendomen och kriget. Av *Amalia Björck*.

Kringblick.

Från ett rätts- och fredsmöte. Av *Anna Sondén*.

Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisations stadgar.

Notiser från bokvärlden.

I de bästa hem

står numera dagligen

SVEA VÄXT = MARGARIN på bordet.

I de flesta fall är hushållens
okunnig om detta förhållande, ett faktum som på ett talande sätt
bevisar, huru fullständigt detta märke lyckats förvärva natur-
smörets smak och arom. Sparar 50 procent.

Antracit

Genom beviljade licenser leverera
vi nu *prima* Antracit m. fl. Kol- och
Kokssorter fritt hemtransporterad.

Rekvirera genast Edert vinter-
behov!

OLAUS OLSSONS KOLIMPORT A.-B., Stockholm

Telefoner namnanrop: "OLAUS OLSSONS".